

IRODALOM.

E. G. Ricek: Die Gestalt des Volksschullehrers im Lied, im Roman und auf der Bühne. Eine literarisch-kritische Studie. Wien, 1914. Pichlers Wwe. 8°, XIII + 154 l., 215. M.

Egyéb hasonló kísérletek után, melyek az iskolai életnek mint szépirodalmi tárgynak földolgozására vonatkoznak, melyek közt részleges magyar kísérlet is akad (*Imre Sándor: Az iskola a színpadon.* Kolozsvár, 1905.) s melyek közül főleg Wohlrabének először 1898-ban megjelent könyvét (*Der Lehrer in der Literatur.* 3. Aufl. Osterwieck, 1905.) említtem meg, E. G. Ricek, aki maga is néptanító, közvetlenül a háborút megelőzően nagy utánjárásra s a német szépirodalom derekas ismeretére valló könyvet írt e tárgyról. Művében szűkebbre szorította ugyan a tárgykört, mert az előbb említett munkával szemben *csak a néptanító* alakjának irodalmi földolgozásait vette figyelembe, de viszont szélesebbé tette kutatási területét, amennyiben mintegy 90 német író költeményeit, regényeit és drámáit használta föl anyagul, míg Wohlrabe az egész tanügyi élet alakjaira nézve is csak körülbelül 40 német írónál és költőnél kereskedett. A szerző gazdag anyag ellenére is hosszasan fölpanaszolja, hogy mily kevésbé érdekli a szépirodalmat a néptanító jelentős és jellemzetes alakja, holott minden egyéb társadalmi osztálybeli és minden egyéb foglalkozású személyek bőven szerepelnek a regény- és drámairodalomban, sőt nem egy alaknak megvan a maga állandó poétája is. A nagyok, Goethe és Schiller, említést se tesznek sehol néptanítóról (amit pl. Goethe «Hermann und Dorothea»-jában valóban csodálkozva tapasztalunk) s a romantikusok és az utánuk következő irodalmi irányok képviselői közt is alig akad egy-egy, ki efajta téma iránt érdeklődnék. Hogy — különösen régebben — miért nem vett tudomást a szépirodalom a néptanító alakjáról, azt Ricek avval próbálja magyarázni, hogy a költők és írók legnagyobb része olyan társadalmi osztályokból került ki, melyek a népiiskolával és annak tanítójával semmiféle érintkezésben sem voltak. A szerzőnek e megállapításából látnivaló, hogy a voltaképeni ok erősen szociális termé-

szetű s a népoktatás régi állapotából fakad. Egyedül Svájce az, mely a népoktatás értékét elég korán fölismerte. Pestalozzi a népiskolát tette szociális reformterveinek középpontjává s azért a «falu fölfedezésével», Pestalozzinak első falusi történetével a *Lienhard und Gertrud*-dal vonul be a néptanító az irodalomba. Azóta is a falusi történetek és a népies színmű a néptanító birodalmai a német szépirodalomban (Auerbach, Zschokke, Gotthelf Jeremiás, Immermann, Keller Gottfried, Rosegger Péter, Anzengruber.) Mindezek után bizonyos kesernyés humorral tárgyalja a szerző azt, hogy egy műfaja van azonban a szépirodalomnak, mely, sajnos, nem feledkezett meg a néptanítóról s ez a *satira*. Különösen azt fájlalja s durvaságnak bélyegzi, hogy a szatirikus felfogás gyakran a megöregedett néptanító szegénységét teszi gúny tárgyává; ebből bizonyára azt érzi ki a szerző, hogy a gúny tisztán a kultúra e hősének lekicsinyléséből ered. E tekintetben csakugyan osztozkodhatunk Ricek megbotránkozásában, mert ez a lekicsinylő szellem a mi közfelfogásunkban sem ismeretlen, nemcsak a tanúgytól távolabb álló körökben, hanem a magasabb iskolaügy munkásaiban is. Ez valóban fájdalmas és kárhuzatos szociális jelenség. Szerzőnk, mintegy vigasztalódásul, nem hagyja említetlenül e tekintetben Jean Paulnak az öreg néptanító szegénységéről szóló kiengesztelően méltányos és vonzó rajzait.

Riceknek általános fejtegetéseit gyűjtött anyagának földolgozása követi, még pedig nem szaggatott, különálló tartalmi ismertetésekben, hanem bizonyos előre megállapított szempontok szerinti, igen folyékony és jó előadású s a szerzőnek jellemző megjegyzéseitől keresztülszótt összefoglalásokban, melyek a könyvet, mint gyűjteményt, nem engedik unalmassá válni. Az egész összefoglalásban éppen annak a fejlődésmenetnek kimutatása az uralkodó gondolat: miként hódít teret a népoktatás szociális jelentőségének fölismerésével párhuzamban a néptanító művészi jellemrajza is.

A könyv eléggé érdekes olvasmány nemcsak az irodalom, hanem a pedagógia történetével foglalkozóra nézve is. Olvasván e könyvet, fölmerül bennünk a kérdés, vajjon telnék-e ennek még csak parányi része is a magyar irodalomból? S e kérdéssel szemben nem vigasztalhat még az sem, hogy a néptanító alakját a magyar szépirodalomban oly klasszikus mű rajzolja, mint Gárdonyinak «Az én falum» c. könyve.

Gyulai Ágost.

Bericht über den IX. Verbandstag der Hilfsschulen Deutschlands zu Bonn am 24., 25. und 26. März 1913. Erstattet von Dr. Wehrhahn und A. Henze. Halle a. S., 1913. C. Marhold, 247 l., 2 m.

